រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈស្នាដៃទសជាតកខ្មែរ

Women’s Role in Dasajataka

ប៊ួន សុខច័ន្ទ

សារណាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់

ជំនាញ : អក្សរសិល្ប៍

២០២១

រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

៧៧📖៣៣

តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈស្នាដៃទសជាតកខ្មែរ

Women’s Role in Dasajataka

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
បណ្ណាល័យ
លេខ.....0009348
រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

ប៊ួច សុខច័ន្ទ
សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ : បណ្ឌិត ជា វណ្ណី

សារណាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់

ជំនាញ : អក្សរសិល្ប៍

២០២១

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

Royal Academy of Cambodia
Académie Royale du Cambodge

លេខ : ០៨៨ / ២០ ឧ.ឧ.ន.

លិខិតឧទ្ទេសនាម
គណៈកម្មការវាយតម្លៃការការពារបញ្ចប់សារណា
ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់

ល.រ.	គោត្តនាម និង នាម	ជំនាញ	តួនាទី
១	បណ្ឌិតសភាចារ្យ **សោម សុមុនី**	អក្សរសិល្ប៍	ប្រធាន
២	បណ្ឌិត **ជា ចណ្ណី**	អក្សរសិល្ប៍	សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ
៣	បណ្ឌិត **ស៊ុំ ឈុំឡុង**	អក្សរសិល្ប៍	សមាជិក
៤	បណ្ឌិត **ហាក់ ម៉ាន់ដារា**	អក្សរសិល្ប៍	សមាជិក
៥	បណ្ឌិត **ណុន សុខា**	អក្សរសិល្ប៍	សមាជិក

- និស្សិត : **ម៉ឹង សុខច័ន្ទ** - ភេទ : ស្រី
- ជំនាញ : **អក្សរសិល្ប៍** - **ជំនាន់ទី៥ វគ្គ១**
- ប្រធានបទ : **តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈនិទានជាតក**
- សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ : បណ្ឌិត **ជា ចណ្ណី**
- កាលបរិច្ឆេទការពារ : ថ្ងៃទី១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២០ - ម៉ោង : ៩:០០ នាទី

ថ្ងៃអង្គារ ១០កើត ខែកត្តិក ឆ្នាំជូត ទោស័ក ព.ស.២៥៦៤
រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី[illegible] ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២០

ប្រធាន

បណ្ឌិតសភាចារ្យ **សុខ ទូច**

អាសយដ្ឋាន ៖ មហាវិថីសហព័ន្ធរុស្ស៊ី សង្កាត់អូរបែកក្អម ខណ្ឌសែនសុខ រាជធានីភ្នំពេញ - ប្រអប់សំបុត្រលេខ៥៣១ ភ្នំពេញ កម្ពុជា
Tel/Fax: (855) 23 890 180, Website: www.rac.gov.kh, E-mail: info@rac.gov.kh, P.O.Box 531 Phnom Penh, Cambodia

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

Royal Academy of Cambodia
Académie Royale du Cambodge

លេខ : ០៥៧ / ២០ ស.ស.រ.

សេចក្តីសម្រេច

ស្តីពី

ការអនុញ្ញាតឱ្យការពារសារណាបញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់

- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យ នស/រកត/១២១៩/១៩៦២ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៩ ស្តីពីការបង្កើតរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ជាគ្រឹះស្ថានសាធារណៈរដ្ឋបាល
- យោងអនុក្រិត្យ លេខ១២៤ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា
- បានឃើញសេចក្តីសម្រេចលេខ ១១ ស.ស.រ. ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៥ ស្តីពីការបណ្តុះបណ្តាលថ្នាក់ក្រោយបរិញ្ញាបត្របង់ថ្លៃសិក្សាស្រាវជ្រាវនៅរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា
- យោងគោលការណ៍ស្តីពីការបណ្តុះបណ្តាលថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់នៅរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា
- យោងចំណារឯកភាពរបស់សាស្ត្រាចារ្យណែនាំចុះថ្ងៃទី២០ ខែតុលា ឆ្នាំ២០២០

សម្រេច

ប្រការ ១ : អនុញ្ញាតឱ្យលោកស្រី **ម៉ួច សុខច័ន្ទ** និស្សិត **ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់ ជំនាន់ទី៥ វគ្គ១** ជំនាញ **អក្សរសិល្ប៍** ការពារសារណាបញ្ចប់នៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ២០២០។

ប្រការ ២ : គណៈកម្មការវាយតម្លៃសារណា មជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលនិងស្រាវជ្រាវ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា និងសាមីខ្លួនត្រូវអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចនេះឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពប្រកបដោយស្មារតីទទួលខុសត្រូវខ្ពស់។

ថ្ងៃអង្គារ ១០រោច ខែ កត្តិក ឆ្នាំជូត ទោស័ក ព.ស.២៥៦៤

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២០

ប្រធាន

បណ្ឌិតសភាចារ្យ **សុខ ទូច**

អាសយដ្ឋាន ៖ មហាវិថីសហព័ន្ធរុស្ស៊ី សង្កាត់អូរបែកក្អម ខណ្ឌសែនសុខ រាជធានីភ្នំពេញ - ប្រអប់សំបុត្រលេខ៥៣១ ភ្នំពេញ កម្ពុជា
Tel/Fax: (855) 23 890 180, Website: www.rac.gov.kh, E-mail: info@rac.gov.kh, P.O.Box 531 Phnom Penh, Cambodia

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ប្រធានបទ៖ « តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈស្នាដៃនិពន្ធជាតិខ្មែរ »

គណៈកម្មការវាយតម្លៃសារណាបញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់ ជំនាញ **អក្សរសិល្ប៍**

បញ្ជាក់ថា៖ និស្សិត **ប៊ុង សុខច័ន្ទ**

ពិតជាបានការពារសារណាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់ដោយជោគជ័យនៅថ្ងៃទី០៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០២១ ពិតប្រាកដមែន។

១. បណ្ឌិតសភាចារ្យ សោម សុមុនី	ប្រធានគណៈកម្មការ
២. សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត **ជា វណ្ណី**	សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ
៣. សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត សំ ឈុំឡុង	សមាជិក
៤. សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត ហាក់ វ៉ាន់ដារា	សមាជិក
៥. សាស្ត្រាចារ្យបណ្ឌិត ណុន សុខា	សមាជិក

ប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

បណ្ឌិតសភាចារ្យ **សុខ ទូច**

អគ្គលេខាធិការរង
ទទួលបន្ទុកមជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាល និងស្រាវជ្រាវ

ស៊ុត្រ សំណាង

មាតិកា

ឧទ្ទិសស្នាដៃ i
សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ ii
អំណះអំណាង iii
មូលន័យសង្ខេប iv
Abstract v
អារម្ភកថា vi

សេចក្ដីផ្ដើម

១. លំនាំបញ្ហានៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ១
២. ចំណោទបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ ៥
៣. គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ ៥
៤. ដែនកំណត់ និងវិសាលភាពនៃការស្រាវជ្រាវ ៥
៥. វិធីសាស្ត្រស្រាវជាវ ៥
៦. សារៈប្រយោជន៍ការស្រាវជ្រាវ ៦
៧. រចនាសម្ព័ន្ធនៃការស្រាវជ្រាវ ៦

ជំពូកទី១

ទស្សនាទានស្ដីពីតួនាទីស្ត្រីតាមរយៈស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍

១.១- ទស្សនាទានស្ដីពីតួនាទីស្ត្រី ៧
១.១.១- និយមន័យ «ស្ត្រី» ៧
១.១.២- តួនាទីស្ត្រីនៅក្នុងសង្គម ១២
ក-តួនាទីស្ត្រីនៅក្នុងសម័យបុរាណ ១២
ខ-តួនាទីស្ត្រីនៅក្នុងសម័យកណ្ដាល ១៤
គ-តួនាទីស្ត្រីនៅក្នុងសម័យទំនើប ១៥
១.១.៣-ទស្សនាទានស្ត្រីក្នុងអក្សរសិល្ប៍ ២០
ក-តួនាទីស្ត្រីក្នុងអក្សរសិល្ប៍ព្រាហ្មណ៍និយម ២១
ខ-តួនាទីស្ត្រីក្នុងអក្សរសិល្ប៍ពុទ្ធនិយម ២១
គ-តួនាទីស្ត្រីក្នុងអក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយម ២៤
១.២- ទស្សនាទានស្ដីពីទសជាតក ២៥
១.២.១- និយមន័យ «ទសជាតក» ២៥
១.២.២-ប្រវត្តិនៃរឿងជាតក ២៥
១.២.៣-ទសជាតកខ្មែរ ៣០

ជំពូកទី២

ការសិក្សាអំពីតួនាទីស្ត្រីតាមរយៈស្នាដៃទសជាតកខ្មែរ

២.១-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងតេមិយជាតក ៣២

២.១.១-ប្រវត្តិនៃរឿងតេមិយជាតក ៣២
២.១.២-សង្ខេបរឿងតេមិយជាតក ៣២
២.១.៣- តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងតេមិយជាតក ៣៥
២.២-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងមហាជនកជាតក ៣៥
២.២.១-ប្រវត្តិនៃរឿងមហាជនកជាតក ៣៥
២.២.២-សង្ខេបរឿងមហាជនកជាតក ៣៦
២.២.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងមហាជនកជាតក ៣៨
២.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងសុវណ្ណសាមជាតក ៣៩
២.៣.១-ប្រវត្តិនៃរឿងសុវណ្ណសាមជាតក ៣៩
២.៣.២-សង្ខេបរឿងសុវណ្ណសាមជាតក ៣៩
២.៣.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងសុវណ្ណសាមជាតក ៤១
២.៤-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងនេមិរាជជាតក ៤១
២.៤.១-ប្រវត្តិនៃរឿងនេមិរាជជាតក ៤២
២.៤.២-សង្ខេបរឿងនេមិរាជជាតក ៤២
២.៤.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងនេមិរាជជាតក ៤៣
២.៥-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងមហោសថជាតក ៤៤
២.៥.១-ប្រវត្តិនៃរឿងមហោសថជាតក ៤៤
២.៥.២-សង្ខេបរឿងមហោសថជាតក ៤៤
២.៥.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងមហោសថជាតក ៤៨
២.៦-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងភូរិទត្តជាតក ៤៨
២.៦.១-ប្រវត្តិនៃរឿងភូរិទត្តជាតក ៤៨
២.៦.២-សង្ខេបរឿងភូរិទត្តជាតក ៤៩
២.៦.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងភូរិទត្តជាតក ៥១
២.៧-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងចន្ទកុមារជាតក ៥១
២.៧.១-ប្រវត្តិនៃរឿងចន្ទកុមារជាតក ៥១
២.៧.២-សង្ខេបរឿងចន្ទកុមារជាតក ៥១
២.៧.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងចន្ទកុមារជាតក ៥៣
២.៨-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងនារទជាតក ៥៣
២.៨.១-ប្រវត្តិនៃរឿងនារទជាតក ៥៣
២.៨.២-សង្ខេបរឿងនារទជាតក ៥៤
២.៨.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងនារទជាតក ៥៥
២.៩-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងវិធុរបណ្ឌិត ៥៥
២.៩.១-ប្រវត្តិនៃរឿងវិធុរបណ្ឌិត ៥៦
២.៩.២-សង្ខេបរឿងវិធុរបណ្ឌិត ៥៦
២.៩.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងវិធុរបណ្ឌិត ៥៧
២.១០-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងវេស្សន្តរជាតក ៥៨

២.១០.១-ប្រវត្តិនៃរឿងវេស្សន្តរជាតក.......... ៥៨
២.១០.២-សង្ខេបរឿងវេស្សន្តរជាតក.......... ៥៨
២.១០.៣-តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈរឿងវេស្សន្តរជាតក.......... ៦០

ជំពូកទី៣

វិភាគនាតួនាទីស្ត្រីចំពោះសង្គមតាមរយៈស្នាដៃទសជាតក

៣.១- តួនាទីស្ត្រីក្នុងវិស័យសាសនា.......... ៦២
៣.២-តួនាទីស្ត្រីក្នុងសកម្មភាពនយោបាយ.......... ៦៤
៣.៣- តួនាទីស្ត្រីក្នុងវិស័យសង្គមគ្រួសារ.......... ៦៥
៣.៣.១- តួនាទីស្ត្រីជាជីដូន.......... ៦៥
៣.៣.២- តួនាទីស្ត្រីជាម្ដាយ.......... ៦៥
៣.៣.៣- តួនាទីស្ត្រីជាភរិយា.......... ៦៨
៣.៣.៥- តួនាទីស្ត្រីជាកូន.......... ៧០
៣.៣.៥- តួនាទីស្ត្រីជាបងស្រីឬប្អូនស្រី.......... ៧១
សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន.......... ៧២
ឯកសារពិគ្រោះ
ឯកសារឧបសម្ព័ន្ធ

មូលន័យសង្ខេប

ទសជាតក ជាកម្រងប្រវត្តិរបស់ព្រះសត្យមុនីគោតមបរមសម្ពុទ្ធក្នុង១០ព្រះជាតិ មុនព្រះជាតិបានត្រាស់។ ចំពោះដំណើររឿងទាំង១០នៅក្នុងទសជាតកនេះដែរ ក៏បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ពីវត្តមាន និងតួនាទីយ៉ាងសំខាន់របស់ស្ត្រីក្នុងការបដិបត្តិ ការគោរពប្រតិបត្តិ ការចូលរួមបរិច្ចាគទាន ការលះបង់ និងការស្រឡាញ់ក្នុងនាមជាជីដូន ជាម្ដាយ ជាភរិយា ជាបុត្រី ជាបង ឬប្អូនស្រីមិនថានៅក្នុងគ្រួសារ និងក្នុងសង្គមផងដែរ។ ដោយមើលឃើញពីគុណតម្លៃនៃស្ត្រីតាមរយៈសាច់រឿងនេះហើយ ទើបសារណានេះបង្ហាញពី **«តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈស្នាដៃទសជាតកខ្មែរ»**ដែលបែងចែកជាបីជំពូកធំៗគឺ៖

ជំពូកទី១៖ និយាយអំពី ទស្សនាទានស្ដីពីតួនាទីស្ត្រីតាមរយៈអក្សរសិល្ប៍ ដែលនៅក្នុងនោះបានបង្ហាញពីនិយមន័យនៃពាក្យ «ស្ត្រី» និងស្វែងឱ្យឃើញពីតួនាទីស្ត្រីក្នុងសម័យបុរាណ សម័យកណ្ដាល និង សម័យទំនើប។ បន្ថែមពីនេះទៀត ក្នុងជំពូកនេះនឹងបង្ហាញអំពីតួនាទីស្ត្រីក្នុងអក្សរសិល្ប៍ព្រាហ្មណ៍និយម ពុទ្ធនិយម និងខេមរនិយម។ ចុងបញ្ចប់នៃជំពូកនឹងបង្ហាញអំពីទស្សនាទានស្ដីពីទសជាតកដែលមាននិយមន័យនៃ «ទសជាតក» ប្រវត្តិនៃរឿងជាតក និងទសជាតកខ្មែរជាដើម។

ជំពូកទី២៖ នៅក្នុងជំពូកទី២ ការសិក្សាពីតួនាទីស្ត្រីតាមរយៈស្នាដៃទសជាតក ។ ចំណុចសំខាន់នៃជំពូកនៃបង្ហាញពីប្រវត្តិ ការសង្ខេបរឿងទាំង១០ និងបង្ហាញពីតួនាទីស្ត្រីតាមរយៈសាច់រឿងនៃជាតកនីមួយៗផងដែរ។

ជំពូកទី៣៖ ជាជំពូកនៃបេកគំហើញថ្មីៗនៃការស្រាវជ្រាវស្ដីពី**«វិវេចនាតួនាទីស្ត្រីចំពោះសង្គមតាមរយៈស្នាដៃទសជាតក »** ដែលបានលើកឡើងពីសកម្មភាពរបស់តួអង្គស្ត្រីក្នុងតួនាទីផ្សេងៗគ្នា។ តួយ៉ាង តួនាទីស្ត្រីក្នុងវិស័យសាសនា វិស័យនយោបាយ និងក្នុងគ្រួសារ (តួនាទីជាជីដូន ជាម្ដាយ ជាភរិយា ជាបងស្រីឬប្អូនស្រីជាដើម)។

សរុបសេចក្ដីមក តាមរយៈសារណាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់ក្រោមប្រធានបទ **«តួនាទីស្ត្រីតាមរយៈស្នាដៃទសជាតកខ្មែរ»**នេះគឺបង្ហាញអំពីទស្សនាទានស្ដីពីតួនាទីស្ត្រីតាមរយៈអក្សរសិល្ប៍ ការសិក្សាពីតួនាទីស្ត្រីតាមរយៈស្នាដៃទសជាតក និងចំណុចចុងក្រោយគឺវិវេចនាតួនាទីស្ត្រីចំពោះសង្គមតាមរយៈស្នាដៃទសជាតកខ្មែរ ដែលសបញ្ជាក់ពីគុណតម្លៃដ៏ឧត្តុង្គឧត្តមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងរឿងដែលបានលះបង់ តស៊ូ អំណត់ អត់ធន់គ្រប់បែបយ៉ាង ស្វិតស្វាញ ជម្នះរាល់ឧបសគ្គ ប្រកបដោយចរិយាធម៌ សីលធម៌ គុណធម៌ សក្តិសមនឹងស្ត្រីជាមេ ជាមង្គលនៅក្នុងសង្គមគ្រួសារ ក៏ដូចជាសង្គមជាតិ។